

de landstad binnendijks, de waterstad buitendijks, elkaar ontmoetende op den dijk, de Hoogstraat, die de kern der stad vormde. Maar twee eeuwen vroeger, omstreeks het midden der 14e eeuw, was eigenlijk diezelfde onderscheiding ook reeds te maken, al viel nog geen evenwichtigheid in de twee deelen te bespeuren: de landstad domineerde. En wat daar aan den waterkant geschiedde, waar buitendijks aan den Steiger de kraan stond en aan het West-Nieuwland schippers, visschers en rietsnijders een bestaan vonden, hoe belangrijk misschien, was nog niet van dien omvang dat men spreken mag van een waterstad.

Toch meen ik dat men de beteekenis van dit buitendijksche gedeelte in het oude Rotterdam niet moet onderschatten: ik zie, zooals ik hiervoor reeds opmerkte, deze wijk aan het water als de uterwijk, waarvan sprake is in den vrijheidsbrief van mid Maerte 1299 en welke toen reeds zekere vrijheden en rechten noodwendig moet bezeten hebben¹⁾.

De verhouding van het Nieuwland, in het bijzonder van het oudst bewoonde, het West-Nieuwland, tot de bebouwing op en achter den dijk, was dezelfde als langen tijd die van den Linker- tot den Rechteroever in het Rotterdam van onze dagen: het maatschappelijk en cultureel centrum lag in den driehoek der Rotte-delta, aan de rivierzijde afgesloten door den dam, waarbinnen de parochie van Rotterdam reeds in 1306 haar eigen kerk had en later ook de school kwam. Slechts een enkele brug aan de tegenwoordige Grootte Markt, later een tweede, waar in onzen tijd de Soetebrug lag, onderhield de verbinding tusschen beide deelen; de grens van de landstad liep langs den buitenvoet van den dijk, die den noordelijken oever van de haven vormde (Steiger).

De driehoek der Rotte-delta, om dezen naam te behouden, omvatte dan de twee helften van het ambacht van Rotterdam en hoewel beide reeds eerder een stedelijke eenheid vormden,

1) Van der Sluys (Br. II blz. 73) waant reeds in 1270 de stad ommuurd, wat stellig onjuist is. Als er in het charter van 1299 sprake is van palen die geslagen worden dan zal men goeddoen vooral niet te denken aan verdedigingswerken, maar aan merkteekens welke het gebied der plaatselijke jurisdictie aangaven. In het privilege van Amsterdam van 1342 wordt ook gesproken van „pale van hoerre vrihede” (dr. H. Brugmans Oud-Nederlandsche steden blz. 115).